

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK V

DUNAJ, V SOBOTO, 28. I. 1950

ŠTEV. 7. (280)

Proračun in kulturne potrebe koroških Slovencev

Potrebno je, da si podrobneje ogledamo še eno točko v letošnjem deželnem proračunu, ki, kakor smo že ugotovili in danes ponovno ugotavljamo, nikakor ne vpoštevata koristi ljudstva, da o slovenskem ljudstvu, njegovih koristi in potrebah sploh ne govorimo. Danes hočemo analizirati točko „Gojitev kulture in skupnosti“, ki predvideva skupno 4.524.000 šilingov izdatkov (redni in izredni proračun) in 164.400 šilingov dohodkov. Skupni primanjkljaj znaša torej 4.359.600 šilingov.

Dolge so bile debate, ko so poslanci v deželnem zboru razpravljali o tej točki in vsak se je trudil, da bi se pokazal čim bolj „kulturnega“, da bi čim več „storil za ljudstvo“ — seveda le v besedah. Ljudstvu je treba nuditi potrebno izobrazbo — tako so poudarjali vsi, in pri tem pogosto postali zelo glasni. Očitno zato, da bi jih ljudstvo slišalo, kako „ljudski“ so in kako „ljudsko“ se zavzemajo za njegove koristi in zahteve. Drug drugemu so očitali, da za ljudstvo še nič ni storil, da mu interesi ljudstva prav nič niso mar, da gleda le na svoj žep, da poskuša izrabljati javna sredstva, ljudski denar v strankarsko-politične namene itd. Kako pa je v resnici? Koliko pa so ti gospodje dejansko storili za ljudstvo? — Vsi vemo, da doslej za ljudstvo, ki jih je postavilo na ta mesta in ki gara noč in dan, za svoj borni kruh doslej še prav nič niso storili in da gre vsem v prvi vrsti le za osebni blagor. Še manj pa so seveda storili za slovensko ljudstvo, čeprav hočejo biti nekateri od njih ob gotovih priložnostih „najboljši Slovenci“ in se pogosto nazivajo „poklicane zastopnike“ koroških Slovencev in njihovih interesov.

Kam torej gre denar, ki je v proračunu predviden za „gojitev kulture in skupnosti“? — Za vse ga imajo, kar nam dokazujejo dejstva, samo ga nikoli nimajo za slovensko ljudstvo in za gojitev slovenske kulture, za slovenske kulturne ustanove in organizacije. Kadar koli smo koroški Slovenci postavili upravičene svoje zahteve po popravni škodi, ki so nam jo prizadejali nacisti, kot

zahtevo po ustanovitvi slovenskih šol, osnovnih, srednjih in strokovnih, kadar koli smo zahtevali najmanjšo podporo ali subvencijo, nikdar ni bilo sredstev, niti denarja. Dali so nam le prazne obljube, ki smo jih že davno sili. Vedno in povsod pa je bilo sredstev in denarja dovolj, kadar je šlo za protislovenske akcije in za šovinistične, hujšakaške prireditve, za germanizacijo slovenske zemlje in slovenske mladine.

Slovenska prosvetna zveza do danes še ni dobila niti groša poprave škode, prav tako tudi ne naša prosvetna društva, ki so jo povzročili koroški šoviniisti z uničenjem knjižnic, požiganjem slovenskih knjig, z zaplenbo ali odstranitvijo odrskih naprav, garderob, muzikalnih instrumentov in drugih kulturnih pripomočkov. Ta škoda pa nikakor ni majhna. **Samo slovenskih knjig so nacisti uničili nad 100.000.**

Ta številka pa se nanaša le na tiste knjige, ki so bile v centralni knjižnici Slov. prosvetne zveze, knjižnicah slovenskih prosvetnih društev in v nekaterih večjih privatnih knjižnicah. Tu niso vštete vse one slovenske knjige, ki so jih imeli privatniki, ki jih je imela vsaka slovenska hiša in ki so bile po večini tudi uničene. Da tudi teh knjig ni bilo malo, je razvidno že iz dejstva, da je skoraj vsaka slovenska družina prejela letno po več Mohorjevih knjig, jih redno in skrbno zbiral in jih imela shranjene za desetletja nazaj.

To je samo škoda, ki so jo nam prizadejali z uničenjem slovenskih knjig. Kje pa je še vse drugo! Vsako prosvetno društvo je imelo svoj oder, kulise, garderobo. Vse to je bilo v veliki meri prav tako uničeno in če ne, vsaj močno poškodovano. Imeli smo dobro izvežbane tamburaške zборе s številnimi instrumen-

ti. Ohranilo se je le nekaj tamburic, vse ostale so nam ukradli ali pa uničili. Prosvetni dom v Žitari vasi je bil popolnoma porušen, močno poškodovan je bil dom v Podljubelju. Poškodovane pa so bile tudi vse dvorane po naših vaseh, kjer so bile slovenske kulturne prireditve, na katerih se je naše ljudstvo vedno tako rado zbiralo. **Da pa je to škoda treba popraviti, na to se doslej še nihče ni spomnil, najmanj pa oblast, ki bi bila v prvi vrsti dolžna, da bi za to poskrbela.** Nasprotno, slovenskim prosvetnim organizacijam je delala težkoče od prvega dne, ko so pristopile k obnovi in požitvi svojega dela. Čeprav je vsako leto v deželnem proračunu predvidena posebna vsota (letos 10.000 šilingov) za gojitev literature, koroški Slovenci za obnovo uničenih knjižnic doslej še niti groša nismo dobili. Da si je SPZ v zadnjih letih vsaj nekoliko spet uredila svojo knjižnico, da so k temu pristopila tudi že nekatera slovenska prosvetna društva, gre zahvala edino naši matični domovini, ki nam pošilja raznovrstne knjige in tako mnogo doprinaša k obnovi naših knjižnic.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Avstrijska oblast načrtno preprečuje stik koroških Slovencev s svobodno domovino

Na povabilo Antifašistične fronte žena Slovenije se je ob novem letu večja skupina naših žena pripravljala, da odpotuje v Jugoslavijo in si tam med drugim ogleda tudi praznovanje tako imenovane „novoletne jelke“. Avstrijska oblast pa je odklonila izstavitve potnega dovoljenja ter preprečila, da bi naše žene obiskale svoje sestre v svobodni domovini, kakor je tudi preprečila naši mladini udeležbo na gradnji avto-ceste Beograd-Zagreb. V utemeljitvi pa se spet sklicuje na neka „dejstva“, ki „govorijo za to, da bi bila s potovanjem te skupine žena v inozemstvo ogrožena notranja in zunanja varnost republike Avstrije“. Ker nimajo niti ne morejo imeti nobenih tehtnih vzrokov, da bi odklonili potno dovoljenje, na vsak način pa poskušajo preprečiti vsakršni stik koroških Slovencev z brati v svobodni domovini, se poslužujejo tako starih in obrabljenih fraz, kot

je „ogrožanje notranje in zunanje varnosti republike Avstrije“. Sklicujejo se na neka „dejstva“, navedajo pa nobenih iz enostavnega razloga, ker nobenih takih dejstev ni.

Kdo dejansko ogroža varnost republike Avstrije, je drugo vprašanje. Koroški Slovenci Avstrije nikakor ne ogrožamo, ker enako spoštujemo vse narode in stremimo za resnično prijateljskimi odnosi med vsemi narodi na svetu. To oblasti dobro vedo. Toda, da je mogoče preprečiti stik koroških Slovencev s svobodno domovino — kakor vse kaže, si avstrijska oblast to na vsak način prizadeva — je seveda po-

trebno najti neki vzrok. Kakšen je ta vzrok, za tem oblast ne sprašuje. Glavno je — tako vsaj delajo — da si nekaj izmislijo, to „podkrepijo“ z nekaterimi paragrafi in odklonitev je „utemeljena“.

Toda naj se še tako trudijo, naj se pri tem poslužujejo še tako podlih sredstev, **vezi, ki nas koroške Slovence vežejo s svobodnimi brati v svobodni Sloveniji nikakor in nikoli ne bodo pretrgali niti tega ne morejo.** Naj pride kar koli, koroški Slovenci smo in ostanemo živ del vsega slovenskega naroda in kot takšni bomo kljub vsem nameram reakcionarnih in protislovenskih avstrijskih oblasti tudi našli resnične stike s svobodnimi brati, ki že uživajo sadove svoje borbe in si kujejo srenejšo bodočnost. To je naša pravica in tega nam ne sme niti ne more nihče preprečiti.

Narodna skupščina FLR Jugoslavije končala svoje delo

V soboto 24. t. m. je prva redna Narodna skupščina FLRJ zaključila svoje peto izredno in zadnje zasedanje, na katerem je sprejela osnutek zakona o razpustu Narodne skupščine.

Na zadnji skupni seji Narodne skupščine in Narodnega sveta so bili prisotni tudi ministrski predsed-

nik maršal Tito, podpredsednik Edvard Kardelj, Aleksander Rankovič, Blagoje Neškovič in ostali člani vlade. Na tem zasedanju je skupščina sprejela nov volivni zakon, ki se v glavnem vjema s prejšnjim, vendar omogoča izvajanje volivne pravice tudi mnogim, ki je leta 1945 niso imeli.

Na Kitajskem ni več privilegij za tujce

V zvezi z zaplenbo anglo-ameriških posesti na Kitajskem, o kateri so pisali nekateri listi, da je bilo zaplenjeno diplomatsko premoženje, poroča javna poročevalska služba Kitajske ljudske republike, da gre v resnici le za zahtevo po vrnitvi zemljišč, ki so jih vlade ZDA, Francije in Holandije ukradle za izgradbo vojašnic, nadalje za zaplenbo vojašnic in drugih stavb na omenjenih zemljiščih.

„Program kitajskega političnega ljudskega sveta zahteva izrecno, da

se razveljavijo vsi privilegiji imperialistov na Kitajskem in vse neenake pogodbe, neodvisno od tega, če predstavljajo „že dolgo obstoječe pogodbene pravice“ ali pa so bile šele 1943. leta potrjene od kuomintangske vlade.“

Sekretariat OZN je prejel zadnji teden brzojavko zunanjega ministra Ljudske republike Kitajske Ču En Laia, v katerem sporoča sestav in odhod delegacije Kitajske ljudske republike pri OZN pod vodstvom Čangventiena.

Pogajanja za avstrijsko mirovno pogodbo preložena

Po brezuspešnih korakih zapadnih velesil v Moskvi so se zadnji tork namestniki zunanjih ministrov sestali na ponovni seji, da prerešataje novonastali položaj. Na vprašanje predsedujočega predstavnika Velike Britanije Malleta, kako si zamišlja bodoča pogajanja, je Zarubin odgovoril, da izjavi namestnika zunanjega ministra Gromyka nima ničesar dostaviti. Sovjetska delegacija je pripravljena, da se do zaključitve pogajanj med Avstrijo in Sovjetsko zvezo, razgovarja o ostalih štirih še odprtih vprašanjih. Ameriški predstavnik Reber je nato izjavil, da so zapadni predstavniki pripravljeni ostale nerešene točke rešiti, vsako

drugo razpravljanje je nesmiselno in potrata časa. Po daljši debati, ki je bila precej ostra in je imela za predmet vprašanje, kdo je odgovoren za mrtvo točko pogajanj, so se na koncu predstavniki vseh štirih sil zedinili na preložitve pogajanj do 15. februarja. 1950.

Volitve v Jugoslaviji 26. marca

Prezidij Narodne skupščine Federativne ljudske republike Jugoslavije je sklenil, da razpiše volitve za Narodno skupščino FLRJ za nedeljo, 26. marca t. l. Tozadevni dekret bodo objavili 26. t. m.

Občinske volitve

Kaj mora vedeti vsak volivec

Reklamacije

V določenem roku, to je od **1. do vključno 10. februarja 1950**, ima vsak državljan, ki je vpisan kot volivec ali pa, ki smatra, da ima volivno pravico, ni pa vpisan, možnost, da vloži proti volivnemu imeniku pri pristojni občini priziv (pismeno, ustmeno ali telegrafično), če je ugotovil, da so v volivnem imeniku vpisane osebe, ki po njegovem mnenju po zakonu **nimajo volivne pravice** ali pa, da v volivnem imeniku manjkajo osebe, o katerih misli, da **imajo volivno pravico**.

Priziv, ki ga vložimo pismeno moramo vložiti za vsak posamezni primer posebej. Če v prizivu zahtevamo vpis osebe, ki ima po našem mnenju zakonito volivno pravico, pa ni vpisana, moramo navesti točne vzroke, zakaj to zahtevamo in prizivu priložiti tako imenovani „Wähleranlageblatt“, ki ga je dotična oseba izpolnila in **lastnoročno podpisala**. Če zahtevamo, da občina črta iz imenika osebo, za katero smo ugotovili, da na podlagi zakona nima volivne pravice, je pa vpisana, moramo to prav tako utemeljiti in navesti točne vzroke, zakaj to zahtevamo.

Ker je vpis vseh onih oseb, ki ob zadnjih volitvah niso imele volivne pravice, jo pa zdaj imajo — zlasti osebe, ki so rojene leta 1929 — mogoč samo potem reklamacije, ponovno opozarjamo na odstavek pod naslovom „Volivni imeniki“ (Slovestnik 11. 4. 1950, štev. 2), v katerem smo tozadevno dali točna pojasnila. Važno je, da si vsak posameznik zagotovi volivno pravico. **Zato apeliramo na naše zaupnike po občinah in vaseh, da v določenem roku točno pregledajo volivne imenike in poskrbijo, da noben glas ne gre v zgubo.**

Visoki davki vedno bolj pritiskajo malega človeka

Za malega človeka, kakor za delavca tako tudi za malega in srednjega kmeta, ki o svojem gospodarstvu, o svojih dohodkih in izdatkih ne vodi točnega knjigovodstva, postajajo visoki davki iz dneva v dan neznosnejše breme. Najzgovornejši dokaz temu je davek na blagovni promet za leto 1949. O nemogočem načinu odmerjanja tega davka smo v našem listu že pisali. Danes hočemo prikazati, kako stvar praktično izgleda za malega in srednjega kmeta, ki o svojem blagovnem prometu ne vodita natančnega knjigovodstva, kakor to lahko delajo veliki kmetje in veleposestniki.

V 1947. letu je davek na blagovni promet znašal 1 odst. letnega blagovnega prometa. Pri tem pa so bile odražane vse one vsote, ki so proste davka. Julija 1948. leta so ta davek zvižali na 2 odst. **1. aprila 1949. leta pa je ta davek znašal pri dolinskih kmetih štirikrat toliko in pri gorskih kmetih trikrat toliko ka-**

kor leta 1947. Kako to izgleda praktično? Vzemimo za primer malega kmeta, ki nima knjigovodstva in ki je 1947. leta plačal 100.— šilingov davka na blagovni promet. Ta kmet, če je v dolini, bo moral za leto 1949 plačati 350.— šilingov in če ima svojo kmetijo v hribu 275.— šilingov davka na blagovni promet. Toliko seveda, če je njegov blagovni promet isti kakor leta 1947. K temu zvižanju pa so 1. junija 1949 nabili še posebno „zvezno doklado“, ki znaša 50 odst. tega davka. Torej bi moral v tem primeru pri istem blagovnem prometu kakor leta 1947 dolinski kmet plačati za 1949. leto 466.66 šilingov, gorski kmet pa 362.50 šilingov davka.

— Takšna je davčna plat našega kmetovanja.

In gospodarska plat? — Cene kmečkih pridelkov padajo, cene industrijskih proizvodov pa stalno naraščajo. S 1. junijem 1949 so se nekatere važne kmečke potrebščine,

med drugim elektrika, znatno podražile. Tudi je slišati o novi 20 odstotni podražitvi kmetijskih strojev in kmetijskega orodja sploh. Kje so potem še drugi davki in doklade, kje neznosno visoko odmerjeni prispevek za bolniško blagajno? To so torej vse blagoslovi istih finančnih mogolcev, ki jim načeluje in jih ščiti OeVP-jevski finančni minister.

Naj nekdo ta pritisk zagovarja ali pa ga tolmači po svoje, eno je neizpodbitno: **za človeka, ki ima letno komaj 10.000 do 15.000 šilingov dohodkov, ali celo manj, so današnji davki, pa naj jih imenujejo tako ali tako, na vsak način previsoki. Nesramnost pa je v tem, da kmetu, ki nima knjigovodstva, pri odmerjanju davka na blagovni promet od bruto-dohodka ne odražunajo njegovega lastnega dela niti ne vrednosti blaga, ki ga porabi doma za svoje potrebe. Na ta način mora plačati davek celo za svoje delo in za svoj z lastnimi rokami pridelani kruh.**

Toda to ne bo šlo več dolgo, da bodo na tako nesramen način izkoriščali malega, delovnega človeka. Neznosno breme je treba odpraviti, ne pa tako, kakor si to predstavlja finančni minister, namreč s tako imenovanim „poenostavljenjem davkov“. Od tega mali davkoplačevalci nič ne bodo imeli in davčni vijak jih bo slej ko prej pritiskal. **Poiskatí bo treba drugo pot, pot naprednega obdavčenja, ki je v tem, da bo mali človek davkov prost, mogotec, veleposestnik in tisti, ki prodaja za stotisoče šilingov blaga, pri tem pa zasluži deset in desetisoče, da bo plačal trikrat in štirikrat toliko davkov kakor danes. To je enotna zahteva vseh kmetov, delavcev, obrtnikov in nameščencev, vseh tistih, ki sami delajo in si z lastnimi rokami pridelujejo svoj vsakdanji kruh in ki jih vedno večje davčne breme ugonablja.**

— ž-r.

Nacionalizem v Nemčiji se spet obnavlja

Vprašanje Posarja in obisk francoskega zunanjega ministra Schumana v Nemčiji sta izzvala skrite nemške nacionalne kroge spet na plan. Posebno ostra v svojih govorih sta bila ministra zapadne vlade vicekancler Blücher in pravni minister Dehler, ki sta napadla statut Porurja in odklanjala vsako odgovornost nemškega naroda za zadnjo vojno. Govora teh politikov in memorandum, ki ga je izdelal minister za vsa nemška vprašanja Jakob Kaiser k vprašanju Posarja, ki ga zahteva kot dvanajsto nemško zvezno deželo, so med zasedbenimi silami izzvali precejšnjo ogorčenje. Govornik britanskega zunanjega ministrstva je odgovoril na govor Dehlerja, „da mora britanska vlada zavrniti trditev, češ da Nemčija za prvo svetovno vojno ne nosi večje

odgovornosti kakor Francija. Nad vse čudno pa je slišati, da nemško ljudstvo ne nosi polne odgovornosti „za pojav Hitlerja“. Francoski visoki komisar pa je zaradi teh govorov vložil pri ministrskemu predsedniku dr. Adenauerju odločen protest, narkar je dr. Adenauer izjavil, da ne odobrava govorov in da se tudi ne strinja z memorandumom, ki je bil sestavljen in objavljen brez njegove vednosti.

Glasovi iz Londona pravijo, da smatrajo nacionalistično vsebino omenjenih govorov kot pojav razvoja, katerega nadaljnji potek bo treba skrbno nadzorovati. Bliznja bodočnost bo pokazala, ali gre samo za trenutno poživitev nemškega nacionalizma ali pa za živo miselnost, ki hočejo obnoviti staro nemško politiko.

Pismo iz

Jugoslavije

Dragi Slovenski vestnik! Novoletni praznik otrok je za nami — lučke na novoletnih jelkah so pogasile, življenje spet teče dalje. Prav zdajle, ko to pišem, sneži v debelih kosmih, naši otroci pa si ogledujejo spričevala, ki so jih dobili ob koncu prvega polletja letošnjega šolskega leta. Tako smo torej v pravem zimskem razpoloženju, zato se nekoliko oziramo nazaj v preteklo leto, še več pa v prihodnost.

Zdajle, ko to pišem, se je pričelo zasedanje Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije, ki bo razpravljala o slovenskem državnem proračunu za leto 1950. Vse težave še niso za nami, toda številke našega proračuna nam povedo, da se življenje v naši republiki vse bolj razvija v blagor ljudstva, ki tukaj živi.

Ker objavljam moja pisma precej pozno, se malo bojim, da moje novice niso preveč zastarele. Ker je tega kriva samo počasna pošta, naj mi bralci Slovenskega vestnika oprostijo, če morajo včasih brati stare „novice“. Zato se bom pa potrudil, da bodo moja pisma kljub temu zanimiva. Saj ne pišem zato,

da bi poročal o senzacijah, ki drugi dan niso za drugim kot za koš — pišem predvsem zato, da bi bili Tvoji bralci na tekočem o glavnih dogodkih v naši državi.

Najprej nekaj besed o zboru združnikov iz vse Slovenije, ki je bil v Ljubljani 7. in 8. januarja. Ta zbor je bil doslej največja manifestacija našega naglo rastočega in razvijajočega se socialističnega združništva. To je bil dogodek, ki je našim mladim zadrugam vlil še več poguma in odločnosti pri nadaljnji graditvi socialistične vasi. Na zbor je prihitelo 709 delegatov iz vseh obdelovalnih zadrug; razpravljal je o uspehih, izkušnjah in težavah združništva, razsvetlil vsa vprašanja ki danes zanimajo združnike pa tudi vse tiste kmete, ki se pripravljajo, da bodo letos stopili v zadrugo.

Borba za novo življenje na vasi ni lahka, saj naleti na mnoge, tudi nepričakovane težave. Kdo bi tega ne razumel! Slovenski človek je na vasi doslej živel tako kot so živeli njegovi predniki. Novotarij se je plašil, na svojem koščku zemlje se je ogradil in živel samo zase, ter se težko preživljal z zastarelim obdelova-

njem zemlje. Osvobodilni boj pa je tudi kmeta iztrgal iz njegove zaprtosti in ga potegnil v vrtnice novega življenja. Tu je videl, kako koraka svet z naglimi stopinjami, kako je treba zapustiti stari način življenja in zaživeti po človeško, svobodno. Nič bolj naravnega, da se je iz tega spoznanja rodila misel o skupnem obdelovanju zemlje. Kmet je videl med osvobodilno borbo, kaj pomeni skupen nastop proti sovražniku. Zmagol! Zdaj vidi, kaj bo dosegla skupna borba proti zaostalemu načinu obdelovanja zemlje. Dosegla bo lepše, kulturnejše življenje našega kmeta. Kdo bi si tega ne želel? Seveda pa kljub temu boj ni preprost. Saj je treba voditi bitko proti starim, globoko zakoreninjenim predsodkom. Toda združna misel si zmagovito utira pot. Lani smo v Sloveniji v socialistični preobrazbi vasi dosegli velike uspehe. Danes je v Sloveniji že nad 350 kmetijskih obdelovalnih zadrug, ki se s ponosom uvrščajo med 6.500 obdelovalnih zadrug v vsej Jugoslaviji.

Združniki so poslušali govore najvidnejših političnih funkcionarjev, najboljši so bili nagrajeni, najuspešnejše zadruge pasodobile stroje in orodje kot priznanje za delo. Veliko unionsko dvorano pa je pretresel vihar navdušenja, ko je vanjo stopil podpredsednik jugoslovanske vlade Edvard Kardelj in pozdravil najboljše kmete naše domovine z željo, da bi imeli pri svojih naporih čim več uspehov. Prvi zbor združnikov Slovenije je sprejel važne sklepe, ki bodo dali lahko velik delež k zmagi združne misli v naši republiki.

Za Novo leto je Prezidij Ljudske

skupščine FLRJ odlikoval in nagradil veliko število znanstvenih in kulturnih delavcev, ki so si pridobili zasluge za novo Jugoslavijo. Med odlikovanimi slovenskimi pisatelji kar bo koroške Slovence gotovo zanimalo in razveselilo, je bil tudi koroški rojak, hudo bolni pisatelj Prežihov Voranc odlikovan z visokim „redom dela 1. stopnje“.

Še marsikaj bi moral povedati, pa naj od novic omenim vsaj to. V začetku januarja so bila končana glavna dela na prvi jugoslovanski avtocesti, ki so jo zgradile mladinske brigade skupaj z inozemskimi brigadami in enotami jugoslovanske armade. Ta cesta teče, kot znano, iz Beograda v Zagreb in bo podaljšana do Ljubljane. Blizu je že dan, ko bo to veliko delo prve Titove petletke izročeno v promet. Takrat pa se odpeljem na avtocesto in gotovo ne bom pozabil napisati za Slovenski vestnik vsaj nekaj vtisov.

Sicer pa se pri nas gradi tudi pozimi. Mi nikoli ne počivamo, saj smo delovni ljudje. V Sloveniji imamo sedaj n. pr. že 600 izobraževalnih tečajev s 15 tisoč slušatelji. Tako gradimo tudi ljudi, ko jih izobražujemo. Z znanjem oboroženi ljudje, to je kapital naše domovine, ki se iz dneva v dan bolj obrestuje. Zato tudi pozimi ne izgubljam časa, mi gremo naprej, vedno naprej. Tisti, ki nas ovirajo, ne bodo opravili nič s svojim hujskanjem. Svet nas vsak dan bolj pozna in ve, da smo delavni pošteni in miroljubni ter svobodoljubni ljudje. Taki bomo postali zmagovalci.

Najlepše pozdrave Ti pošilja

France Vičan.

BANANA ŽLAHTNI SAD

T. PENKO

V prejšnjih časih, ko so ljudje imeli več časa, so se prepirali in razmišljali, kakšno in katero naj bi bilo ono nesrečno jabolko, ki ga je ničemurna Eva ponudila Adamu. Mnoge in učene glave so menile, da to ni moglo biti jabolko, marveč da je bil povzročitelj vsega hudega na tem svetu, banana. Dognali so po raznih skrivnostnih poteh, da raj na zemlji ni bil niti nekje v Italiji niti kje v Severni Ameriki, marveč tam nekje med Srednjo Azijo in Indijo. Ko so si bili enkrat učeni možje edini v tem, kje je stal raj so morali iskati rastlino, ki ima tako zapeljiv sad in tako velike liste, da se naglo odene z njim, ne samo, da pokrije šepec gole kože, marveč da skriva vso goloto. In sramežljivi Adam in Eva sta se ravno toliko sramovala kazati golo koleno kot gol komolec ali pa hrbet, čemu le del, ki bi ga pokrival le figov list! Rastlina, ki ima take velike liste in raste v krajih, kjer naj bi stal raj, je banana. In tudi sad je prav rajsko dober sad, nič čudnega, da je zapeljal žensko Evo.

Banana je rastlina toplih krajev, tako toplih, da hodijo tam res ljudje v Adamovi in Evini obleki. To je v tropičnih krajih. Da dobro uspevajo morajo imeti banane povprečno toploto okoli 27 stopinj. Pravijo, da so njih prava domovina tropični gozdovi Azije, od koder so se naselile po vseh deželah okoli ekvatorja. Evropejci naj bi jih prvič videli, ko so kot začasni okupatorji prišli z Aleksandrom Velikim v Indijo. Tam so se čudili tej čudoviti rastlini. Plinij poroča, da so plodove te rastline, ki so jo imenovali pala, uživali v Indiji le modreci. Še dandanes po dveh tisočletjih drži na malabarski obali za banane ime pala. Tam v Indiji, v v njih pradomovini, še vedno rastejo divje po pragozdovih, ljubijo predvsem gorske gozdove, osušene struge potokov, nizke dolinice.

Kakor v Indiji in po otokih, raste dandanes banana tudi po tropični Ameriki. Staro reklo trdi, da v Južni Ameriki še noben človek ni umrl od lakote, če že ne bi bilo nobene druge hrane, je v tropičnih predelih toliko banan, da se ni težko prehraniti.

Tudi o tem so bili veliki spori, ali so banane že od nekdaj v Južni Ameriki ali pa so jih tja prenesli iz starega sveta. Nekateri trde, da so jih tja prenesli misijonarji in ker so tam našle primerno podnebje, so se silno razmnožile, nekateri pa menijo, da že od nekdaj tam rastejo, kajti kje bi se sicer mogle tako razrasti, kot recimo v Peruju, kjer tvorijo steber prehrane Perujcev.

Banana je plod, na zunaj podoben naši kumari. Zelo hranljiv, sočen, sladek, prav prijetnega vonja. In koliko vitaminov vsebuje — precej črk abecede. In kako brstna je, nima piškavih plodov, kot pri nas naše drevje. Tam so plodovi kar na kupu. Saj ste videli na trgu cel kolač; tudi po nekaj sto banan je zrastle skupaj. To se izplača obirati! nič obrezovanja, nič škropljenja, nič kopanja, cvete in zore in to kar naprej. In ko je eno dozorelo, zraste novo, cvete in zori. Ti pa sedi v senci, glej kako zori sladki plod in jej — prava Indija Koromandija!

Ko je stal Mojzes na meji Palestine in premišljal, ali naj ugrabi palestincem deželo ali ne, je poslal v deželo oglednike, da ugotove, če bo kaj dobička. Ti ogledniki so se vrnili baje vsi navdušeni, dva sta na rami nesla velik grozd; nekateri trde, da to ni bilo grozdje, marveč veja zrelih banan.

Pri nas seveda banane ne rastejo. Pač pa uspevajo po vrtovih in cvet-

ličnjakih neke vrste banan z velikimi svetlozelenimi listi, ki še zelo radi potržejo, če piha veter; saj zato se jih menda pri nas ne vidi, ker bi burja razcefrala liste. To so skromnejše vrste banane, ki še uspevajo v našem hladnem podnebj, ne dajo pa nobenega sadu. Žlahtne rajske banane so tem podobne, so pa v primeri s temi orjaki. Niso drevesa, vendar drevesom podobna. Listni peclji in listna nožnica tvorijo pravo veliko steblo. In na vrhu veliki listi kot neke palme. Iz srede poganja dolgo steblo in na njem zrastejo sladki plodovi. In da se ubogemu človeškemu otroku ni treba preveč mučiti, se še težak grozd nagne navzdol proti tlom, tako kot pravi pesem:

lej stvarnica vse ti ponudi,
le jemati od nje ne zamudi

Kdo bi torej zameril Adamu in Evi.

Banan je več vrst. Nas zanimajo plodovi. Ti plodovi, ki jih prodajajo na našem trgu, so sladki in sočni. So pa druge vrste, ki imajo moka-sto manj sladko meso. Predvsem nezreli plodovi. Če ni zrelih plodov, nezrel plod olupijo, dajo pod pepel, da se speče in kruh je pečen. Tudi tako plodove dobro izsuše, da jih dajo nekaj ur v peč. Če gredo na daljino pot, vzamejo te mokaste suhe plodove s seboj. Če ni druge hrane, plodove v vodi raztope, zavro in okusna hrana je pripravljena.

Fran Erjavec:

ŽABA

Stanovali smo zunaj mesta. Pri hiši je bil vrt, na njem so rastle jablane, hruške, češnje in tudi ena češnja. V gornjem koncu so bile pa gredice, na katerih so vse poletje noter do pozne jeseni cvetele cvetlice, modre, rdeče, rumene in pisane. Moj oče so imeli z njimi posebno veselje in, če le niso imeli boljšega opravila, gotovo so bili na vrtu. Matiči so bili pa bolj praktični; po strani so gledali lepe rože in, če je prišla govornica na vrt, so vedno godrnjali, češ bog ve, čemu stoji ta lep prostor brez vsakega dobička na vrtu. Oče, ki jim je bil hišni mir nad vse, so se vdali naposled materinim željam in neke pomladi — jaz sem se jel ravno učiti abc — so vrgli mati z vrta vse rože in vse korenike, ki so jih bili oče še prejšnjo jesen zavarovali s slamo proti mrazu. Iz gredic je postala njiva in namesto tulipanov in narcisov, namesto balzamin in georgin so posadili mati drago ameriško zelišče: krompir. Le pri ograji so pustili očetu majhen prostor, kamor so presadili tiste cvetlice, ki so jim najbolj prirastle k srcu: ker materi bi se bili oče na tistem vendar smilili, ko bi jih bili pripravili ob veselje. Ali ljubša nego cvetlice in krompir, ljubša nego jabolka in češnje, dasiravno sem jih nerad zabil, mi je bila velika mlaka konec vrta, ki tudi v najhujši suši ni usahnila. To je bilo moje morje, po njem so se vozile moje barke v daljina mesta, na niti sem jih peljal celo v Ameriko. Tja sem vozil pesek, nazaj sem pa naložil češnjevih pešča. In če se mi je po nesreči potopila ladja, nisem dolgo čakoval; naredil sem si drugo — iz papirja.

Moje morje je bilo tudi živo. Žabe vsake velikosti so gospodovale v njem, vodni možeradi so kakor somi plavali sem ter tja, široki vodni hrošči v črnih frakih so se potapljali,

Bolj ko zore plodovi, manj so mokasti, bolj postanejo sladki. Take olupljene banane pečejo pod pepelom — in imajo v pragozdu pečen kostanj.

Zrele plodove jedo surove ali jih cvro ali posuše za posebne prilike.

Banana je eno glavnih jedi človeka v tropičnih krajih. Kemik Boussingnet je potoval po tropičnih deželah; v svojih spisih pravi, da so njegovi delavci odlično zmogli svoje težko delo pri povprečni hrani, ki je bila iz kg banan in 60 gr. na soncu posušenega mesa.

S tem pa še nismo izčrpali vsega programa banane; na razpolago ima še mokaste sladke banane, zrele in nezrele, surove in če hočeš tudi kuhane. Toda kaj sladi življenje. Delo. Toda delati mu ni treba razen, da trže in je. Življenje sladi tudi alkohol in zopet je banana dobrotica. Stisni banano in iz nje pri-teče sladek mošt, ki povre v bananino vino in če je komu treba močnejše pijače, nič lažjega, vino se prekuha, izpari, prekuha in smehlja se žejnemu bananino zganje.

Toda večno tudi v tropskih deželah ne sije sonce, večno tudi ni, da bi človek sedel ali ležal pod banano, človeku se zahoče tudi hišice in doma. Zatakneš v zemljo nekaj kolov, obdaš jih s šibjem in za

streho povezneš preko teh šib nekaj ogromnih listov banane, lepo se bo odtekala po njih voda! Kaj šotor! In ko imaš dom pride kdo k tebi ali greš ti komu na obisk in najlepše se kramlja in se ustvari domačnost, če ponudiš milemu gostu kaj za pod zob. In treba je lepo postreči. Kaj bi imel krožnike iz dragega porcelana ali brušenega stekla ali celo iz najlona — saj so bananini listi, iz njih se izrežejo čudovito lepi krožniki in krožnički, kakor je pač navada in bon ton.

Ali pa moraš po opravkih in pada dež. Kje so daleč trgovine z nepremočljivimi plašči in dežniki? In kje vzeti denar? Prijateljica banana ti da vse. Srečen prebivalec vzame palico, nanjo natakne velik bananin list. Kdo ima lepši dežnik?

Ali ni srečen tak človek, ki živi v domovini banan? Da. In pa še za nekaj skrbe banane. Neka vrsta banan, ki sicer ne daje dobrih sadov, ima na listih vse polno drobnih, praznih vlaken. Iz teh vlaken tkajo tkanine, iz njih delajo obleke. Tudi po modi — seveda pragozdov.

Dandanes velika industrija te liste nabira in kupuje, da dela iz njih papir. Tkanine se bolje tko v Evropi in bolj prodajajo v kolonijah.

Banane, ki jih prodajajo na našem trgu, prihajajo iz Azorov. Tam so pred nekaj desetletji poskušali z bananami. Obnesle so se. Banane so glavni zaslužek tega otočja trgovine z bananami. Tam jih umetno goje in zelo skrbe zanje. Predvsem je tam važno namakanje zemljišča, obirajo jih, preden dozore, lepo jih ovijejo in nato na posebnih ladjah s hladilniki prepeljejo v Evropo.

Naš plod nima semen. Zgubila je ta rastlina možnost razmnoževati se s semeni. Množi se le še s poganjki, ki poganjajo iz korenin.

la prijatelja in večkrat sta sedela na vrtu v prijaznem razgovoru.

Nekega dne, bilo je poleti, sedim na vrtu kraj morja in gledam sluznate kepe, ki so plavale po vodi. Spomnim se, da sem jih videl tudi lani ob tem času, ali kaj to pomeni, nisem vedel. Ker je ravno prišel profesor po vrtu, ga poprašam kaj je to.

„Pojdi k materi, naj ti dajo skledico!“

„Bojim se, da je ne bodo hoteli dati.“

„Čakaj, jo pa jaz prinesem.“

In res pride kmalu s skledico in zajame tako kepo z vodo vred. Zdaj sem videl, da so v kepi rumenkaste kroglice grahove velikosti s črnkastim zrnem v sredi.

„To postavi na kakšno okno in vsak dan poglej, ali se bo kaj spremenilo ali ne. Če boš videl kakšno spremembo, pa mi povej!“

Že drugi dan sem videl, da so jajca bolj nabuhnjena, in profesor mi je dal okroglo steklo, skozi katero se je vse mnogo večje videlo, nego je res. Kocinice na moji roki so se videle kakor pražičje ščetine, da sem se moral smeati. Ko sem skozi to steklo pogledal kroglice, se mi je zdelo, kakor bi notri ležala zvita živalica, ali nisem mogel prav razločiti. Ne enkrat, Bog ve, kolikokrat sem hodil gledat vsak dan sluzne kroglice v skledi. Šesti dan sem že komaj pričakoval, da je prišel profesor domov, ker nekoliko kroglic se je odprlo in to, kar je poprej kot črnkasta pika ležalo v njih, je plaval zdaj okoli po vodi kakor majhna ribica. Imela je rep, glavo in na vratu vsake strani majhno resico. Na pragu sem pričakoval profesorja in, ko pride, mu povem, kaj sem videl.

„Vidiš“, me pouči, „to kar sva zadnjič vzela iz mlake, to je bila kepa žabjih jajc ali žabjih krak. Vsaka kroglica je eno jajce in iz vsake bo postala žaba. To, kar si danes videl okoli plavati, to so mlade žabice.“

„Ali to so ribice, ne žabice!“
(Nadaljevanje na 4. strani)

V PRISTANIŠČU

Tone Seliškar:

Rudi je ugibal na vse strani, kako bi prišel na vrsto. Niti pare ni imel! Počasi se je približeval delavcem in strašno rad bi bil vprašal koga, kam naj se obrne, da bi dobil delo. Ob ladijskem mostovžu je stal gospod in si zapisoval številke v beležnico. Vedno jih je znova prigajal:

„Dajte, dajte! Do večera mora biti prazno!“

Stopil je k njemu.

„Gospod, ali lahko pomagam?“ je vprašal Rudi osornega gospoda. Ta ga je pogledal z vrha in ga kar porinil na mostovž.

„Seveda, le urno pljuni v roke!“

Obesil je jopič na ograjo in se potopil v notranjščino parnika, pač tja, kamor se je stekala vsa ta procesija. V dolgem in visokem skladišču, razsvetljenem z žarnicami, je bilo še mnogo tisoč vreč čilskega solitra. Toda ni utegnil, da bi se razgledoval. Dva sta mu naložila vrečo na ramo da se je mlado telo upognilo. Pa ga je že vrsta potegnila za seboj. Prvi hip je mislil, da se bo sesedel. Že ga je zagrabilo, da bi odvrnil vrečo, a bilo ga je sram. Zbral je vse svoje sile in se zagnal naprej. Ko je odložil tovor v voz, mu je znoj curkoma lil s čela, bil je ves vrtoglav in kar meglilo se mu je pred očmi. Pa je stisnil pesti in si dajal poguma:

„Bom!!!“

In je nosil vreče. Videl je samo pot pred seboj in pete prednjega nosača. Žile na vratu so mu nabrekli, rama ga je skelela in kosti so mu hotele razpasti. Včasih je čul kakor skozi steno glas prigajanja na pomolu:

„Gibaj! Gibaj! Hitreje, hitreje!“

Ko je bilo poldne, ni bilo niti polovice vreč raztovorjenih. Gospod je klel in kričal:

„Samo pol ure počitka! Pet dinarjev več, če bo do večera vse naloženo!“

Nosači so popadali v senco pod obok parnika, si vili cigarete, grizli kruh in sir in si brisali znoj z oči. Bili so prašni od gnojila in čudno okorni, ko so sedeli brez dela. Nihče ni govoril. Jedli so in njihove oči so bile uprte samo v kruh.

Rudi je bil bolj mrtev ko živ.

Zleknil se je kar zviška po trdem tlaku in zamižal. Ta dan je prvičkrat v življenju spoznal tisto trpljenje, ki sesa mozeg in kri. O, že od otroških let je delal in trpel. Toda takrat je nehal, če je bil truden; takrat ga je bodrila materina beseda in delal je zanj! Hodil je v hosto po drva, jih žagal in sekal; nabiral šiške in gobe; zbiral stare cunje in lezele, da si je lahko kupil čevlje. Tu pa dela in trpi — glej, in gospod ukazuje in samo prigajanje!

Le eno upanje ga je krepilo: plača, ki jo bo prejel zvečer! Prvi denar si bo zaslužil z delom. Denar bo imel in bo delal in bo zaslužil in bo kmalu v Ameriki.

Lačen je bil. Stiskal je ušesa, da ni slišal pokanja željosti tovarišev. Bil je strašno žejen. Oni tam so imeli v barigli vodo, pa si ni upal tja. Poželjivo je gledal na ono stran in zatisnil oči. Tedaj sta se mu zakotalili prav pred noge dve oranži. Niti vprašal se ni od kod; ugriznil je v sladki sad in srkal. Potem je pogledal kvišku in ob ograji na parniku zagledal mornarja, ki ga je opazoval že ves čas.

Rudi ni utegnil premišljevat. S slastjo lakotnika je pojedel oranži. Tedaj je zavreščala na ladji piščal in delavci so se dvignili. Tudi Rudi je vstal. Noge so se mu tresle kakor starčku, toda žel je za njimi in se spet potopil v globino.

In spet je nosil vreče. Sonce mu je žgalo v obraz in zdelo se mu je, da se je nekako utrdil. Nič več ni čutil tako silne bolečine v rami. Samo okoli pasu ga je skelelo, pa tudi na to je pozabil.

Bil je samo še stroj, ki so mu naložili vrečo, ki je tovoril vrečo in ki se je vračal po novo vrečo. In na večer so izpraznili ladji trup. Delavci so kakor na novo oživel. Zbrali so se okoli mostovža in čakali gospoda, da jim izplača. Prišel je kmalu z malomarnim nasmeškom okoli ustnic. Odprl je debelo knjižico in jih klical po imenu. Vsak je stegnil desnico in stisnil v pest tri kovače. Ko je bil zadnji izplačan, je ostal samo še Rudi. Stal je pri mostovžu in stegnil roko.

Gospod ga je pogledal:

„Kaj bi rad?“

„Plačo! Vreče sem nosil!“

Gospod je namršil obrvi in ga odinil.

„Lažeš! Tu nisi zapisan!“

Rudi je bil zbit od dela in lačen, pa mu je krivica razpalila srce. Stopil je tik gospoda in dejal trdo:

„Vi sami ste me najeli. Plačajte mi!“

Gospod mu je obrnil hrbet in hotel oditi. Pa je pristopil k njemu tisti neznanec z ladje in se postavil predenj. Del je roki v žep in bil sedaj v jezi še večji.

„Plačaj fantu!“ Gledal ga je srepolno in kar zobe je kazal.

Gospod se je stresel in vrgel kovače pred noge.

Tedaj je neznanec dvignil pest in zavpil razkačeno:

„Vse!“

Hudobno ga je pogledal gospod in mu vrgel še dva kovača. Potem se je obrnil in naglo odšel. Medtem pa so se zbrali nekateri nosači in bili priča vsemu prizoru. Obstopili so ju in nekdo je stisnil neznanca roko.

„Dobro Tomo!“

Neznanec je bil še vedno srdit.

„Ta pijavka ga je hotela oslepiniti. In fant je zbit kakor živina!“

ŽABA

(Nadaljevanje s 3. strani)

„Le počakaj še malo in glej jih vsak dan. Vidiš tale jajček? Ravno zdaj bo živalica pregrizla sluznato lupino. Z glavo je že zunaj, zdaj se bo vsa izmotala — no, zdaj pa že plava okoli. To, kar ima na vratu, to so njene dihalke ali škrge; z njimi živalca diha, ker brez dihanja ne more živeti, kakor tudi ti ne; samo da imaš ti pljuča, mlada žabica ima pa škrge ali dihalke.“

„Zakaj jih pa one žabe v mlaki nimajo?“

„To boš že pozneje videl, zakaj ne. Le potrpi! Vidiš tole luknjo? Ta je šla spet nazaj v svojo luknjo in jo je. Dokler so žabice mlade, jedo le svojo sluznato lupino, pozneje pa jim boš dajal krušnih drobtin.“

Živalce so bile vse izven jaje, rastle so in, ko so vso sluz pojedle, sem jim dajal kruha. Zdaj sem se spomnil, da sem tudi lani videl v mlaki ravno take živalce, ki sem mislil, da so ribice; rekli smo jim pupki. Imele so ravno tako debelo glavo, tak rep in škrge na strani. Pozneje so pa izginile iz mlake. Dvajseti dan sem zapazil, da so dihalke vedno manjše in da se počasi izgubljajo; zdaj so se na zadnjem koncu glave blizu repa pokazali majhni izrastki. Profesor mi je povedal, da so to zadnje noge, ker žabe dobe zadnje noge prej nego prednje; in res sem drugi dan videl, da so bile popolne žabe nožice. S steklom sem videl tudi prednje, pa so bile še pod kožo skrite. Tako so ostale prav dolgo. Ko je šel 2. mesec h koncu, jim je jela na glavi pokati koža in popolne žabice so se jele motati iz kože. Ozka usta z roženim kljunčkom na koncu so odpadla, usta so se zdaj široko odprla, zdaj so imele tudi štiri noge, škrge so se skrčile in poznala se je le še poklina, ki se je pa sčasoma tudi zarastla, in rep se je tudi izgubljaj. Zdaj so žabice splavale na vrh ter molile glave iz vode. Mehovi, v katerih so poprej tičale, so zdaj kot žabje srajce plavali po vodi.

„Vidiš“, mi je rekel profesor, „zdaj je žabica popolna; zdaj ima štiri noge, široka usta, izgubila je rep, izgubila škrge, zdaj diha s pljuči, torej je prišla vrh vode; prej pa, dokler je imela škrge, je bila vedno pod vodo kakor riba, ki vse

Vsi so sedaj silili v Rudija in, kakor se prej nihče ni zmenil zanj, tako so sedaj vsi hoteli spoznati tega fanta.

„Kdo si — ? Od kod si — ?“

Dosti tovarišev je imel sedaj Rudija. Odgovarjal jim je z muko pripovedoval, toda nihče ni opazil, kako je vedno bolj bledel in lezel k tlom. Nenadoma je kleknil na kolena in razklenil roke, da so kovači zleteli po tleh. Padel bi bil na obraz, če ga ne bi bil neznanec prestregel in dvignil. Takrat ga je Rudi tako hvaležno pogledal, da so vsi strmeli in molčali.

„Kaj je s teboj, fant?“ ga je poklical Tomo.

Rudi je onemogel in na pol mrtev od dela, ki ga je stisnilo k tlom, zaječal:

„Truden... Lačen... Mati, mati!“

Silovita groza je prešinila vse te može, ko so slišali tovariša — otroka klicati mater. In že so ga zgrabili in vlekli v krčmo, ki je čakala z odprtimi rokami na obrežju. Posadili so ga za mizo in klicali krčmarja:

„Kruha, rib vina!“

Nekdo ga je silil piti črno vino in Rudi je poželjivo pil hladno pijačo. Potem so nanosili predenj pečenih ribic, češenj, oranž in kruha. In vsi ti od dela in trpljenja popačeni obrazi so bili obrnjeni vanj v tega črnega brata, ki ga je življenje zaznamovalo že v materinem naročju.

Rudi (Odlomek)

Komandirjeva pelerina

V eni izmed bitk na Koroškem je komandir Tone v boju ubil gestapovca. Precej jih je že, toda tega si je dobro zapomnil. Ne morda samo zato, ker je vedel, da je spet en tujec manj na naši zemlji, in ker mu je vzel skoraj novo brzostrelko, ampak tudi zato, ker ga je gestapovčeva pelerina rešila zmrzovanja. Toda komandirju Tonetu ni bilo dano, da bi bil dolgo nosil priborjen plen. Pri napadu na švabsko gnezdo v Mežiški dolini je padel. Ob ostrem nemškem naskoku tovariši niso mogli odnesti mrtvega komandirja.

Nekaj tednov kasneje je bil njegov namestnik s šestorico tovarišev v zasedi. Mrzel jesenski veter je bril. Da bi si vsaj malo ogreli premrle noge, je stopical na mestu in si huškval v dlani. Le še nekaj minut je manjkalo do njegove zamene.

Kar se pojavi kakih trideset metrov pred njim, kakor bi zrasla iz tal, večja skupina ljudi. Ker je šumelo drevje in ker noč ni bila prav svetla, jih ni opazil že prej.

„Stoj!“

Takoj je imel pripravljeno puško za strel in, če se ne bi bil takrat nekdo iz skupine oglasil: „Tovariš, ne streljaj, smo partizani!“, bi bil

prav gotovo sprožil. S pripravljeno puško in bombo je šel skupini naproti. Ko se je približal, je res opazil zvezde na njihovih kapah. Bili pa so vsi razen enega brez orožja. Hiteli so pripovedovati, da prihajajo iz sovražnikove postojanke in da so prostovoljci, ki bi se radi pridružili partizanom.

Že jih je hotel odpeljati mimo zasede v taborišče, ko je opazil pri enem, pri tistem, ki je nosil orožje, znano komandirjevo pelerino.

Hotel je vprašati „tovariša“, od kod jo ima. Toda pravočasno se mu je beseda zataknila in prešinila ga je misel: raztrganci.

„Tovariši, počakajte trenutek, da pripeljem spremstvo, ki vas odpravi naprej!“

Z nekaj skoki je bil v zasedi. Nekoliko besed in tovariši tam so razumeli. V hipu je bilo šest pušk s strojnico naperjenih proti presenečenim raztrgancem. Na ukaz „Dvignite roke!“ so prestrašeno dvignili roke. Takojšnja preiskava je odkrila, da so vsi imeli pod plaščmi skrito orožje. Tako so se hoteli prezvičati v taborišče, toda komandirjeva pelerina in partizanov ostri čut sta jih odkrila.

Po naši zemlji

Št. Vid v Podjuni. K našemu zadnjemu dopisu v 4. številki Slovenskega vestnika z dne 18. januarja 1950 hočemo pripomniti, da Adolf Nindler (ne Lindler), o katerem je bilo v tem dopisu govora, ni domačin. K nam je prišel iz Ribnice ob Vrbskem jezeru. Ob tej priložnosti hočemo prikazati nekaj, kar je mogoče samo na Koroškem. Vsak tujec, vsak priseljencec, pa naj pride od koder koli in se naseli v naših krajih, ne zna, noče ali pa ne sme znati našega jezika. Toda to še ni dovolj. Zaradi njegovih otrok naj bi iz gole izginil že tisti skromni slovenski pouk, ki se je v najboljšem primeru še ohranil. Da so ti priseljenci najhujši in najzagrizenejši sovražniki koroških Slovencev, ne bo treba posebej poudarjati. Vsi vemo, kakšno vlogo igrajo, vemo, da so povsodi, kjer so naseljeni, nosilci germanizacije, prav tako pa tudi vemo, da so jih in jih še danes nasečujejo načrtno. Kdor je imel le kolikšak priložnosti, da je opazoval njihovo početje, se tudi ne bo čudil, da je njihov nastop na cerkvenem področju posebno nesramno izzivalen. Vsekakor zanimivo bi bilo izvedeti, če so se vsi tisti, ki so pred prihodom nacizma priganjali in po-

četjem Nindlerja in njemu podobnih. Ogledali pa si bomo tudi vse one, ki ob takem početju molčijo. Tudi ti so soodgovorni za to, da je tako brezprimerno izzivanje priseljencev pri nas mogoče. Tukaj ni nobenega izgovora, pa naj si bo dolžni sam še tako zagrizen ali nahujskan, naj si bo trezen ali „natrknjen“. Velenemško-šovinistična koroška miselnost se v tem pokaže v vsej svoji razgaljenosti in naša dolžnost je, da gledamo kruti resnici brez strahu v oči in se ji postavimo v bran na vseh področjih.

Št. Primož v Podjuni. Tudi mi se moramo spet enkrat ogledati v našem „Slovenskem vestniku“, da ne boste mislili, da pri nas nič ne delamo in zato tudi nič ne pišemo. Toda pri nas mnogo delamo, samo nimamo vedno časa, da bi o tem tudi pisali. Zdaj pa so nas naša dekleta skorajda prisilila, da moramo poročati bralcem našega lista o življenju pri nas v lepi Podjuni.

Pri nas se je namreč začel šiviljski tečaj, ki so si ga naša dekleta že dolgo želela. Kot dobre bodoče gospodinje morajo seveda znati tudi šivati in zato niso mirovale, dokler tečaja niso dosegle. Šestnajst jih je

zbrale gotovo nekaj dobrega in lepega.

Na to svojo prireditev dekleta že danes prav prisrčno vabijo vse ljubitelje naše prosvete in slovenske besede iz vse Podjune in tudi ostalih naših krajev. Že težko čakamo, da si ogledamo njihovo razstavo, ker od naših deklet res nekaj pričakujemo. Pa tudi vi vsi prav gotovo pridite! Ne bo vam žal.

Blato in okolica. „Slovenski vestnik“ je v eni oktobrskih števil objavil dopis iz Blata, v katerem je poročal o znanem razgrajacu, po domače Pungračevem „pavru“ Francu Maleju. To, kar smo o Pungraču tamkaj brali seveda drži, ker je mož znan daleč preko meja blaške občine kot nasilnež in pretepač, pred katerim skoraj nihče ni varen ter je ta notica njegovo slabo vest grozno razkačila, tako, da si je dovolil nove nesramne izgrede. Ker ni mogel izslediti pisca, je prilomastil k posestniku po domače Črčetu, k Mirkotu, kjer je silno razgrajal, vpil in zmerjal, bil s pestjo v mizo, da so stvari, ki so bile na mizi kar odskakovale in rjul, da mu je Kropivnik France rekel, da ga je Kumer Mirko dal v časopis, kar je seveda zlobna izmišljotina. Tako poizkuša netiti sovražstvo in jezo. Tri dni potem se je nenadoma pojavil pri Kropivniku Francu v Rutah in ga po brezpomembnem prerekanju vprašal, zakaj je o njem pisal v „Vestniku“. Kropivnik mu je začuden odvrnil, da on ni pisal ničesar in da ga prokleto malo briga, kaj on počneja na Blatu. Nato pa je Malej pobesnel in začel psovati: faloti, gavnarji, eiganška zalega in groziti „čakaj, ne bo dolgo, te bomo spet „lifrati“, si že davno zrel“. Znano je, da je bila Kropivnikova družina tudi izseljena in kljub temu, da se širokoustijo, kako velikodušno so poravnali vso škodo, še ni dobila počenega groša.

Kropivnik je bil nad tako nesramnostjo Pungrača upravičeno ogorčen in mu je povedal, da v njegovi hiši ne bo vpil ter ga je kratkoma vrkel ven. Zunaj je Malej grozil še s ponovnim obiskom.

Maleja so že večkrat zaradi sličnih izgrediv malo prijeli in ga tudi obsodili. Toda pomagalo očitno ni nič. Naprej spet grozi in nihče ga ne kliče na odgovornost. Če pa se zave-

Marca na Planico!

Kakor lani bo tudi letos izlet članov ZMSK na mednarodno skakanje! — Lahko se prijavi-jo tudi drugi.

Prijave do 15. II. 1950 in dokumente

domovinski list

osebno izkaznico (Identitätsausweis)

bivalično potrdilo (Aufenthaltsbescheinigung)

Krstni list

sprejema Pokrajinski odbor Zveze mladine za Slovensko Koroško, Celovec, Salmstr. 6

Objava

Slovenska sekcija zveze bivših političnih internirancev in obsojencev opozarja vse bivše internirance in KZ-larje, partizanske invalide, izseljence ter žrtve fašizma, da je ministrstvo za socialno oskrbo podaljšalo rok za vlaganje prošenj za izstavitev uradnega potrdila po § 4 (Amtsbescheinigung) oziroma izkaznice za žrtve (Opferausweis) do 31. marca 1950. Torej, kdor še ni napravil tozadevne prošnje, naj se takoj javi na sekretariatu Slovenske sekcije zveze bivših polit. internirancev in obsojencev, v Celovec, Salmstrasse 6, kjer dobi vsa potrebnejša pojasnila in potrebne formularje.

Hkrati ponovno opozarjamo, da je na podlagi 4. novele zakona o oskrbi žrtev (Opferfürsorgengesetz) krog upravičencev na uradno potrdilo znatno razširjen. V ta krog spadajo predvsem osebe, ki so bile zaradi porekla, vere ali narodnosti od nacistov zaprte, čeravno se niso aktivno udeleževale. Poleg tega pa priporočamo vsem tistim, katerim je bila vloga svojčas odklonjena, da na podlagi 4. novele ponovno zaprosijo za uradno potrdilo oziroma izkaznico za žrtve.

den Slovenec pred pijano nacistično druhaljo ob napadu brani, ga obsodijo, kot je to pokazal proces proti Kropivniku samemu, ko so bili napadalci delno oproščeni, delno namajhne kazni obsojeni, nato pa kmalo izpuščeni. Vse kaže, da oblast take ljudi namenoma ščiti. Čas je že in zahtevamo, da bo nekje nekdo, ki bo tudi Maleja prisilil, da bo prenehal z žalitvami in grožnjami ter bo dal mir na vasi in okolici.

ŠT. JANŽČANI!

Pridite vsi na miting, ki bo po smučarski tekmi v nedeljo, dne 29. januarja 1950, ob 3. uri popoldne pri

TIŠLERJU

Na dnevnem redu bodo šaljivi prizori in prosta zabava

SLOVENSKA FIZKULTURNA ZVEZA

birali podpise za nemško pridigo in bogoslužje sploh, že povrnili iz svoje „Gottgläubigkeit“. Nikakor pa si ne delajmo težkega srca, da nas krško škofijstvo ne smatra za vredne za isti „žakelj“ z ljudmi te vrste. Št. Vidčani — upamo pa, da tudi vsi ostali koroški Slovenci — si bomo pri volitvah dobro ogledali vse, ki javno ali prikrito soglašajo s po-

na tečaju, brhkkih in veselih deklet, ki pozorno in pazno poslušajo tov. Slavko, ki jim prikazuje to in ono, ki jih uči in seznanja s šiviljsko stroko.

Pripravljajo pa se tudi na zaključno prireditev z razstavo in igro. Katero igro bodo uprizorile, nam nočejo povedati, ker nas hočejo prese-netiti. Kolikor jih poznamo, bodo

Strugar Rožej Klemen je bil s svojimi občutki in s svojo miselnostjo pravi predstavnik fužinarske mladine. Kakor skoraj vsa mladina, je bil tudi on pristaš socialno demokratske ideje, član stranke pa je bil že dve leti. Razen tega so mu trda vojna leta z gladovanjem in vsem težkim življenjem vtisnila še poseben izraz te dobe; bil je nestrpljiv, lvegan občutljivo razborit, vihrav in goreč v vsem, kar se je tikalo njegove pripadnosti k delavskemu gibanju.

Toda Rožej Klemen je bil še v nečem drugem pravi fužinarski otrok. Njegovi starši niso znali besede nemški, ko so prišli v Ravne. Šola v trgu je bila nemška. Uradni jezik v tovarni je bil nemški. V Ro-

žejevi družini je bilo kakor v stotarih drugih delavskih družinah; doma so govorili slovenski, a na cesti, v družbi zmeraj bolj nemški. Nemška kultura je osvajala mladino slovenskega industrijskega delavstva in v narodno obmejnih krajih slovensko industrijsko delavstvo sploh. Ker je bila v teh krajih dolga leta tudi spočetnik in nosilec socialistične ideje, je imelo prodiranje nemške miselnosti, to raznarodovanje, celo pečat napredka. Ta občutek, ki ga je podpirala nepravilna nacionalna politika socialistične stranke, je industrijskemu delavstvu branil spoznati, da je to proces raznarodovanja malega, zatiranega naroda po velikem. Tako so se ustvarjali nemški otoki v čisto slovenskih krajih.

Taka je bila miselnost Rožeja Klemna, ko je zavrnil svojemu bratranecu Petruhu v obraz:

„Zakaj si šel k Srbom tudi ti...?“

Kljub temu očitku je bil Petruh vesel, da se je Klemen vendarle ogrel.

„H kakim Srbom — pri nas smo sami Slovenci! Sicer pa, ali je to kaj slabega?“

„Kako bi moglo biti dobro!“ se je razvnel Klemen. „Jugoslavija je Srbija. Srbi hočejo naše kraje priključiti Balkanu, a mi... mi hočemo republiko!“

„S tem, če smo za Jugoslavijo, že ni rečeno, da smo proti republiko! Pri četi smo skoraj vsi rdeči — če se tako vzame. Pravijo, da je tudi Malgaj republikanec...!“

„Zato, ker je republikanec, zapira naše zaupnike, ki agitirajo za republiko!“

Klemen se je prezirljivo zasmeljal.

Petruh se je nehoti ozrl po navzočih; opazil je, da so bolj ali manj na tihem vsi na bratrančevi strani. Pudlar Rožej je nestrpno vlekel iz pipe, teta je sicer skušala delati prijazen obraz, a ji ni šlo, medtem ko so Hanika, Maks in tudi že Pavel komaj prikrivali neko notranjo gorečnost.

„Ti si vendar najemnikov sin, uboga para kot mi, in bi moral biti z nami!“ mu je dalje očital Klemen. „Meni je težko, ko te vidim v teh cunjah!“

„Dobro, toda nisem sam! Pri nas so tudi delavci! Poglej Čarnuhovega Oteja, Tihobelovega fanta, Kotolovega Francija in še toliko drugih!“

Klemen je skremžil obraz.

„To je res, ali to so — izdajalci!“

„Izdajalci? Česa?...“ je zazijal Petruh.

„Naših — a tudi samih sebe...“ Petruh je prekrizal roke na prsih in ga gledal z neverjetnimi očmi.

Klemen je sprevidel, da je šel malo predaleč, zato je ubral malo blažji ton.

„Vem, Peter, da si nedolžen, da ne veš, za kaj prav za prav gre! — Tebe so dobili na zviti način!“

Petruh je pokašljajal.

„Mene so dobili, kakor praviš, na zviti način! Sicer ti po pravici povem, da nimam veselja, vlačiti se po sodiščih in je bolje tako! Mogoče bi bil pa tudi sam pristopil, kakor je pristopil Naraglavški Anzuh. Toda pustimo to. Zdaj sem pri Malgajevcih in ne razumem, kako nas more, imeti kdo za izdajalce. O socialni

„Umetna gnojila so bila za nič“

Tako in podobno je slišati tu in tam na naših zborovanjih. In če potem vprašaj, za katero gnojilo pravzaprav gre, katero gnojilo je bilo zanič, navadno ne dobiš določnega odgovora. Ko ti potem povejo, da je vse žito „padlo“, šele končno uga-neš, da gre za apneni amonijev soliter. „Tega vruga ne bom več sejal“, slišiš še nevoljno marsikje v Rožu.

Sedaj ti pa moram odgovoriti, dragi tovariš, da ni bilo umetno gnojilo zanič, marveč je bila zanič nepravilna uporaba, nepravilna trošnja. Ni brez podlage pomenljiva opazka, katero sem čul nekoč na Grobniškem polju: „Umetnim gnojilom pravimo zato, da so umetna, ker je v resnici umetnost jih pravilno uporabljati“. Zato pa pridite na naše zimske gospodarske tečaje, katere prireja Slovenska kmečka zveza po Koroškem, da se boljše porazgovorimo o vseh vprašanih pravilne uporabe umetnih gnojil!

Preveč dušika, premalo fosforja in kalija

Apneni amonijev soliter je sicer čudežno, najdražje a navidezno in deloma tudi dejansko najučinkovitejše gnojilo. Ker je vendar glavna sestavina solitra dušik, ki predvsem žene enostransko bohotno na rast in ki je tudi najvažnejša sestavina hlevskega gnoja, solitra navadno ne damo k žitu, ki je bilo že gnojeno s hlevskim gnojem. Ob uporabi gnoja in solitra k žitu bi dobila rastlina preveč dušika, torej snovi, ki žene enostransko na rast. Pri tem pa bi se steblo ne moglo zadosti utrditi. In posledica tega bi bila, da bi žito padlo.

Kako trosimo apneni amonijev soliter žitu?

Samo v primeru, da je s hlevskim gnojem gnojno ozimno žito zelo slabo prezimilo, da je žibko in redko ter bledične barve, bi smeli zmerno dati tudi amonijev soliter in sicer bolj kot zdravilo kakor gnojilo. Dati pa bi smeli le 75 do 100 kg tega gnojila na 1 ha. Vsekakor pa bi bilo priporočljivo, da bi trosili hkrati spomladaj še 250 do 300 kg superfosfata in — če nismo gnojili s hlevskim gnojem — predvsem na peščenati propustni zemlji v bolj vlažnih legah tudi 150 kg kalijeve soli. Obe ti gnojili napravita močno trdno steblo. Učinek teh gnojil pa bi bil še znatno boljši, če bi jih trosili že v jeseni. V tem primeru pa bi navadno vzeli mesto superfosfata tomaževo žilindro. Po trošenju gnojil je

dobro, da predvsem pri pšenici, tudi branamo.

Samo če smo ozimino sejali po nezagrozenem žitu, bi dali lahko še okoli 100 kg solitra več. V koliko je uporabljati soliter pri žitu skrajno previdno in preudarno, toliko bolj obilno in uspešno ga rabimo pri vseh okopavinah (krompirju, pesi in koruzi.) oljnih rastlinah in zeleni krmi.

Na uporabo solitra se je pripraviti že sedaj

Zelo pogosto pa nastane poleganje žita ob naglavni trošnji solitra tudi v tem primeru, če smo ga uporabljali **prepozno**. Soliter trosimo spomladaj ob suhem vremenu na suhe rastline takoj čim je sneg skopnel in ponoči ne zmrzuje več posebnost, a je njiva deloma še toliko vlažna, da z orodjem sicer ne moremo na njo, vendar se prst čevljev ne oprijemlje več. V pliberškem okraju konec februarja in v začetku marca trošen soliter da šestokrat na ha tudi par med. stotov zrnja več kakor štiri tedne pozneje posejano gnojilo. Ob prepozni trošnji se razvija

bolj slama, ob prav zgodnji trošnji pa se pospeši celoten razvoj rastline. Naročite torej soliter takoj v naših slovenskih zadrugah, če si ga še niste preskrbeli in če ga za ozimna žita sploh še mislite uporabiti. Če ga naročite in ga pri žitu mogoče ne bo treba rabiti kot zdravilo, pa ga lahko z najboljšim uspehom trosite okopavinam.

Tudi pregosta setev in neodporne sorte so vzrok poleganja

Vzrok poleganja žit je pri nas pogosto tudi v **pregosti ročni setvi**. Jara žita, katerim damo normalno količino apnenega amonijevega solitra, sejemo za tretjino redkeje kakor običajno. — Pa tudi mnoge starejše domače sorte žita, ki so postale že žibke v steblo, lažje poležejo. Razven tega nekatere zlahkne sorte niso bogve kako odporne. Na primer pšenica sorte „Kadolzer“ zelo rada poleže, tudi „Plantahofer“ je občutljiva proti poleganju, dočim je nova sorta, dr. Lasser-jeva Dickkopf-pšenica doslej precej močno kljubovala polegljivosti.

Vernik

Kako izpolnjujemo vprašalne pole za oceno gozda

Kaj pa spet to? — se je ta ali oni v zadnjih tednih in dneh vprašal, ko je dobil od finančnega urada vprašalno polo za oceno svojega gozda (forstwirtschaftlicher Fragebogen) z nalogo, da jo mora tekom šestih tednov izpolniti in vrniti. Ker je izpolnjevanje teh pol precej važno, hočemo namen in pomen teh pol na kratko objasniti.

Izpolnjevanje teh vprašalnih pol ima namen, da povemo finančnemu uradu, kakšno vrednost imajo naše posamezne gozdne parcele, narkar bo finančni urad določil enotno vrednost (Einheitswert) našega gozda in nas pozneje na tej podlagi obdavčil. **Torej je izpolnjevanje teh pol naša napoved za obdavčenje vrednosti našega gozda.**

Izdane so bile tri vrste vprašalnih pol in sicer:

1. Za male posestnike, ki imajo manj kot tri ha gozda je dobil pole župan in jih mora on izpolniti. Ker jih posestniki kot taki ne dobijo v roke, tudi sami ne morejo soddložiti pri ocenitvi svojega gozda, kar je krivično.

2. Za posestnike, ki imajo nad tri ha do 100 ha gozda. Ti so dobili pole v roke in jih morajo sami izpolniti.

3. Tretja vrsta se nanaša na posestnike nad 100 ha gozda in za nas ne pride v poštev.

Kmetje! V interesu Vas samih je, da stvar dobro preudarite in da pole ne izpolnite na hitro roko in površno!

Pri oceni je treba upoštevati naslednje:

- a) **gozdna tla** v številnih primerih ne odgovarjajo več tisti vrednosti, ki je navedena v zemljiškoposetni poli (Grundbesitzbogen). Tla so se poslabšala predvsem tam, kjer že leta sem rastejo borovnice (črniče), ali pa zaradi drugih okolščin (grabljenje stelje). Vse to je treba v rubriki „Waldfläche“ upoštevati.
- b) **Starost gozda** ima na vrednost največji vpliv. Dobro je, da se mlajši gospodarji posvetujejo s starejšimi sosedi, ko ocenjujejo vrednost svojega gozda. Pri mešanem gozdu vzamemo le povprečno starost dreves.
- c) **Zaraščenost gozda** je pri nas

Da nam sadno drevje ne pozebe

Proti koncu januarja postaja vedno toplejše in sonce nam sadno drevje na južni strani večkrat že močno ogreje. Čez noč pa pritisne še precej močan mraz. **To je najbolj nevaren čas za pozebo sadnih dreves.** Koža na južni strani drevesa večkrat pokaže velike razpoke. Ker pozeba povzroča pri sadnem drevju veliko škodo — drevo znatno oslabi in je potem podvrženo veliko bolj drugim boleznim in škodljivcem — je zelo koristno, če namažemo drevesa z apnenim beležem, vsled česar se drevo čez dan veliko manj ogreje. Na apneni belež namreč sončni žarki nimajo toliko toplotnega učinka kot pa na temno drevesno kožo. Zaradi tega je nevarnost pozebe manjša. Vrh vsega bomo z apnenim beležem zatrli še druge škodljivce, ki prezimijo pod drevesno kožo.

Pozor pri shranjevanju jajc!

Jajca ne držimo na toplem prostoru. Če jajca hranimo 5 ur v toploti nad 20° Celzija se zarodek v oplojenem jajcu prične razvijati. Vsak strokovnjak bo takšno jajce takoj spoznal po takoimenov. „vročinski lisi“. Jajca z vročinskimi lisami ne prihajajo v poštev za prodajo oz. za izvoz. Zato jajca sproti shranjujmo na hladnem prostoru.

Jaje tudi nikdar ne smemo umivati oziroma prati, ker jim s tem odstranimo varovalno plast. Če jajca umivamo, damo gnjilobnim glivicam pristo pot v notranjost jajca, kjer potem lahko škodljivo delujejo.

kvečjemu srednja ali pa slaba in ji moremo dati le oceno „r“ ali „l“. V najboljšem gozdu cenijo 1000 polnih metrov na ha, pri nas znaša kvečjemu 300—700 qm na ha.

č) **Rast drevja** ali letni prirastek je treba točno oceniti. Splošno je ocena rast naših gozdov kvečjemu: „srednje“, večinoma pa na „slabo“. Navesti je tudi treba, če v gozdu pasemo ali grabimo steljo, ker to kvira rast dreves.

d) **Odločilna** za vrednost gozda so tudi pota v gozd, nadalje zdravje lesa, izpostavljenost proti vetru in snegu, vrsta lesa ter vojne škode v gozdu. Vse to je potrebno, da natančno opišemo.

Zapomnimo: **Kakor bomo ocenili gozd, toliko bomo od njega skozi več let plačevali davkov.** SKZ

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: France Košutnik. Tiska Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsgürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschließfach 17.

demokraciji ne vem nič — le to, kar si mi včasih pravil. Toda v čem smo mi slabši, rečimo od Volkswehra? Mi mnogo govorimo o teh stvarih! Pa ne razumemo, v čem bi bila naša stvar slabša in vaša boljša — ko pa drži z vami taka gospoda kot so Dudaši, Flajsi, Pernikaci — vsa ta nemška gospoda, ti uradniki, učitelji, gozdarji, trgovci ...

Klemenu so se odprla usta, tako se je začudil Petruhovi obrambi. Misli je, da ima pred seboj še pastirja v cokljah, ki ga je zvesto poslušal in sanjavo požiral njegovo pripovedovanje o novem svetu, ki se bo rodil po svetovni vojni. Zdaj mu ta pastir govori o stvareh, na katere še on ni pomislil.

„Ti ne razumeš tega!“ je skoraj ježno odvrnil.

„Mi smo za republiko!“ je posegel vmes Maks, kot bi hotel starejšemu bratu pomagati iz zadrege.

Pudlar Rožej se je tudi zganil. Rekel je:

„To so vrazje komedije. Kdaj se bo vendar že uredilo?“

„Zakaj pa ste zaprli Pipana in druge?“ je pikro vprašala Hanika.

Petruh se je znašel sredi samih nasprotnikov. To ga je oplašilo. Ču-

til se je preslabega, da bi jim mogel ugovarjati. Zato je obsedel na stolu, kakor bi pravkar dobil hud adarec po glavi:

„Pij kavo, Petruh!“ ga je vabila teta s prizanesljivim glasom.

Klemen je videl, kako je Petruh zamišljen, zato je hitro nadaljeval:

„Tebi nihče ne ožita, da veš! Toda mi mislimo drugače, mi smo delavci! Nam je vojne zadosti, dovolj tega življenja, ki ga moramo živeti, in bi radi okusili svobodo. Pogledaj, delavstvo je v Avstriji pregnalo cesarja in proglasilo republiko. V Avstriji bo vladalo delavstvo. Mi pa naj se priključimo Srbom — temu Balkanu — državi, kjer ne bomo imeli nobenih pravic. Naj gremo spet k soldatom? Tega nočemo. Če so zdaj gospoda za isto stvar kot mi — za republiko, to že ne pomeni, da smo z njo in za njo. V republiki se proti delavstvu ne bo moglo vladati. Ti časi so minuli! ...“

Medtem so vstopili v kuhinjo nekateri delavci iz sosednjih stanovanj. Takoj se je namreč bilo razneslo po perzonalu, da je prišel k Rožejevim sorodnik, ki služi pri Malgaju. Majhna kuhinja je bila skoraj polna.

„A, to je tisti, ki je dal Gnidi!“ je rekel kovač Predan.

„Jaz ga nisem!“ se je odločno uprl Petruh in uporno dodal: „In če bi ga bil, ali bi kaj krivega storil ...?“

„To se ravno ne more reči!“ je menil kovač Sterže.

Petruh je bil že pozabil, kar je prej govoril Klemen, in je zdaj na tihem upal, da se bo s prihodom sosedov pogovor zasukal drugam. Pa se je zmotil; delavci so bili kot razdražene ose.

„Koliko vas je na gradu?“ je vprašal eden.

„Kaj pa prav za prav mislite?“ je vprašal drugi.

„To, kar vi!“ se je odrezal Petruh, da so se vsi spogledali.

Klemen je mislil, da mora zagovarjati bratranca.

„Vidite, naš bratranec ne razume teh stvari. Zato sva pravkar govorila ...“

„Kako bi jih razumel, če jih še mi, če jih še vsa naša stranka ne razume dobro!“ je vsekaj vmes delavec Stembrov.

Dva pogleda sta se obrnila vanj. Petruhov hvaležni in Klemenov sr-diti.

„Praviš, da mislite Malgajevci kot mi? Vi mogoče — nekateri, ali vaši vodje — ti mislijo drugače!“

Petruh je molčal.

Kovač Sterže je pričel počasi in premišljeno:

„Vidiš, mi smo delavci! Spočetka nismo bili proti Jugoslaviji in še zdaj nismo kar tako. Toda stvari ne gredo, kot bi morale. Prvič tiste preiskave ... ali je bilo potrebno, da so morali delavci sami znositi trgovcem nazaj stvari, ki so jim jih bili vzeli v splošnem polomu? Pred očitno sramoto!“

„In pa tisti gerenti! Dobro je, da so stare župane nagnali k vragu! Toda Narodni svet je v vseh občinah, tudi v občinah, kjer ima delavstvo večino, imenoval za gerente druge take kujone, le da so bili prej-šnji Nemci, novi so pa Slovenci. Ni- ti enega delavca niso imenovali za gerenta!“ Kovač Predan je govoril bolj celi kuhinji, kot pa Petruhu.

„Saj so tudi delavci v Narodnem svetu!“ se je otepal Petruh.

„Da, so, ali mi jih ne priznamo. Organizacija jih ni poslala tja. To so izdajalci!“ je rekel Klemen.

(Dalje)